

Cussegl da vischnaunca 2021/2024
Protocol no. 35
Seduta dils 11-11-2024

PROTOCOL

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
gliendisdis, ils 11 da november 2024, allas 19³⁰ – 23⁵⁰
Liug: stanza da seduta Cumiera, Center Fontauna

President: Ignaz Venzin

Actuara: Ursina Murer-Fatzer

Presents:

- | | | |
|----------------------------|---|--|
| a) Cussegl | Armin Berther
Silvia Bucheli-Caduff
Theres Burri Gadola
Adrian Deflorin
Edgar Durschei
Adrian Flepp
Mario Flepp | Otmar Flepp
Larissa Fry Schuster
Remo Huonder
Giusep Lozza
Rafael Maissen
Armin Manetsch
Helga Probst-Linder |
| b) Suprastonza
comunala | René Epp
Clemens Berther
Wendelin Jacomet | Jris Lombris
Paul Flurin Schmidt |
| c) Direcziun
comunala | Roland Cajacob, meinafatschenta
Ervin Maissen, menader infrastruttura
Simon Cathomen, selvicultur | |
| d) Cumissiun da
gestiun | Flavio Murer, president
Sonia Lutz-Schmidt
Curdin Cajacob | |
| e) Hosps | 11 | |

Plaid d'avertura dil president

"Questa sera statten las cefras digl onn proxim el center. Sco il plaid preventiv di emprovan ins da "preveder" tgei entradas e tgei expensas che resultan igl onn vegnent. Il preventiv che nus tractein questa sera ei in dils impurtonts documents per tgamunar la vischnaunca. Jeu engraziel a tut quels ch'ei stai engaschai per elavurar tut ils documents che nus havein retschiert per questa sera. La finamira ei da presentar in preventiv aschi datier dalla realitad sco mo pusseivel. Da calcular precautamein e da far ina reserva schai en la natira dil carstgaun. Saver presentar in quen ch'ei megliers che budgetaus ei pils responsabels pli sempel ch'il cuntrari. Ils resultats dils quens dil cantun Grischun sco era dalla Confederaziun ein stai bia megliers che previ. In auter exempel ein las milliardas ch'ei tuttenina cumparidas tier la cassa AVS (AHV). Tgei far cun tut quellas cefras – gl'emprem vegnan ils biars ualti segir a cumparegliar nua che las differenzas ein las pli grondas. Ch'il specialist da finanzas ha in auter pugn da vesta sin quels documents ei clar – quei che jeu less aunc menziunar ei che la cumissiun da gestiun ha controllau il preventiv sco nus havein retschiert el. Quei pareri udin nus pli tard questa sera. A mi ei ina cefra curdada en egl – la revisiun digl autoscala dils pumpiers cun ina summa da frs. 220'000.--. Miu empren patratg ei staus "carmenenen" – bia daners. Ils 21 d'october ei il corp da pumpiers staus involvaus cun l'emprova dalla punt pendent – la punt ei vegnida engraviada cun 20 tonnas per mirar sch'ils moviments vid las sugas corrispundien cun las calculaziuns dil specialists. Ton sco jeu sundel informaus ei la teoria securclada cun la realitad. Quell'acziun ha purtau bia atenziun ed interess ella publicitad. Ins ha udiu, viu e legiu dapertut da quell'emprova. Il num da nossa vischnaunca "Mustér" resp. "Disentis" ei staus presents, legibels e vesibels. Cun ils commentaris cumpetents da Christian Loretz ina grondiusa e positiva acziun per la reputaziun da Mustér. Sa con ch'ina reclama cul medem effect havess custau cun schar far quei in'agentura specialisada da marketing? "Carmenenen" - bia daners. Jeu giavischel in bien percuors dil cussegl da questa sera".

Mortoris

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau treis mortoris:

- Elisabeth Schuoler-Deragisch, naschida ils 3 d'october 1925, morta ils 20 da settember 2024
- Rita Vincenz-Baselgia, naschida ils 25 d'uost 1945, morta ils 17 d'october 2024
- Félicie Affolter, naschida ils 22 da fevrer 1926, morta ils 5 da november 2024

Naschientschas

Dapi nossa davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau ina naschientscha:

- Lurin Lozza, naschius ils 9 d'october 2024, fegl da Giuanna Nay e Giusep Lozza

Tractandas:

1. Protocol 34-2021/2024
2. Verificaziun dall'elecziun dalla suprastonza communal per la perioda d'uffeci 2025/2028 (messadi 57-2021/2024)
3. Preventiv 2025 (messadi 58-2021/2024)
4. Casa communal: Sanaziun ed adattaziun interna dallas localitads – Project e credit (messadi 59-2021/2024)
5. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president:
L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024
Protocol no. 35
Seduta dils 11-11-2024

1. Protocol 34-2021/2024

Decisiun:

Il protocol nr. 34 dalla seduta dils 13 da settember 2024 vegn approbaus unanimamein

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president:
L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 35

Seduta dils 11-11-2024

2. Verificaziun dall'elecziun dalla suprastonza communal per la perioda d'uffeci 2025/2028 (messadi 57-2021/2024)

President dil cussegl da vischnaunca Ignaz Venzin:

Sebasond sin art. 17 dalla lescha davart ils dretgs politics vegnan ils resultats dallas votaziuns ladinamein publicai agl organ da publicaziun official cun indicar las pusseivladads da recuors. Sin fundament d'art. 37 dalla medema lescha eis ei pusseivel d'inoltrar in recuors enteifer treis dis sunter la publicaziun officiala alla suprastonza communal. La publicaziun ei succedida el Fegl official dalla Surselva dils 27 da settember 2024. Enteifer il termin dils 30 da settember 2024 ei vegniu inoltrau negins recuors en connex cun l'elecziun dalla suprastonza communal.

Tenor art. 18 dalla lescha davart ils dretgs politics vegnan ils resultats dallas elecziuns dalla suprastonza communal verificai dil cussegl da vischnaunca, las votaziuns e las ulteriuras elecziuns entras la suprastonza communal. Ils resultats dallas elecziuns dalla suprastonza communal ein ils suandonts.

Suprastonza communal

Elecziun dil president communal

Dau giu cedels	754
Cedels vits 98 Cedels nunvaleivels	61
Total cedels vits e nunvaleivels	159
Cedels valeivels	595
Total vuschs da candidats (valeivlas)	595
Absolut pli	298

Vuschs ha obteniu ed eligius ei:

Epp René 475

Plinavon han obteniu vuschs:

Ulteriurs 120

Elecziun da quater geraus

Dau giu cedels	768
Cedels vits	39
Cedels nunvaleivels	22
Total cedels vits e nunvaleivels	61
Cedels valeivels	707
Total vuschs da candidats (valeivlas)	2027
Absolut pli	254

Vuschs han obteniu ed eligi ein:

Schmidt Paul Flurin 567

Lombris-Manetsch Iris 547

Berther Clemens 476

Jacomet Wendelin 328

Plinavon han obteniu vuschs:

Ulteriurs 109

Decisiuns:

Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein:

La verificaziun dils resultats dall'elecziun dalla suprastonza communal per la perioda d'uffeci 2025/2028 dils 22 da settember 2024.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Il president:

L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

3. Preventiv 2025 (messadi 58-2021/2024)

Presentaziun

La fatschenta vegn tgamunada dil vicepresidente dil cussegl da vischnaunca Adrian Flepp.

Suprastonza:

President communal René Epp:

Il preventiv 2025 dil quen da gudogn e sperdita siara cun in surpli da recavs da frs. 28'400.-- (preventiv 2024: frs. 100'600.--). En cumparegliaziun cul preventiv 2024 ei buca previu in augment da cuosts. Igl onn 2025 quenta la suprastonza communal da contonscher in'atgna finanziaziun da frs. 730'100.-- (preventiv 2024: frs. 1'118'100.--) ed investiziuns nettas da frs. 3'755'400.-- (preventiv 2024: frs. 7'219'000.--).

Ei vegn presentau ina survesta extendida davart il svilup finanziaziun dils davos diesch onns e constatau che la gronda part dallas expensas ein cuosts fix resp. cuosts nua che la vischnaunca ha negina influenza. Seigi quei sil sector da formaziun ni sanadad.

Il sector da turissem ha giu dapi igl onn 2014 negin alzament da taxas. Quei ei in fatg nua che las duas vischnauncas ein sfurzadas da prender mesiras per generar dapli entradas.

Els proxims onns succeda la nova valetaziun dallas immobilias. Quella vegn a generar dapli entradas per la vischnaunca.

Cuortamein vegn presentau ina studia dalla banca UBS. Quella muossa il factur per l'attractivitat d'ina vischnaunca. El cantun Grischun vegnan duas vischnauncas en Surselva numnadas sco attractivas. Sper la vischnaunca da Laax cumpara nossa vischnaunca. Las investiziuns dils davos onns han in effect positiv sil generalester.

Ulteriurs detagls davart il preventiv ein d'anflar el messadi 58-2021/2024.

Ei suonda il rapport dil president dalla cumissiun da gestiun Flavio Murer:

*"Preziau signur vicepresidente dil cussegl da vischnaunca
Preziadas cusseglieras e preziai cussegliers
Stimai tuts presents*

Questa sera cumpeta al cussegl da vischnaunca dalla perioda d'uffeci 2021-2024 da sancziunar las propostas dalla suprastonza communal sco nies viadi communal cuntinuescha. Sco basa da decisiun haveis vus retschert in mantun documents, vus haveis giu la pusseivladad da prender investa els detagls ed ultra da quei giu la pusseivladad da s'informar tier la suprastonza communal ni tier ils responsabels dall'administraziun. Tut quellas lavurs preparatorias duein possibilitar a vus da prender ina decisiun. Il resultat previu raquenta d'in futur per part malguess. Il cash-flow sesanfla sin in stan historic bass e las investiziuns semovan vinavon ella rama dil plan da finanzas. Quei cash-flow reduciu ei d'attribuir per gronda part al svilup sil sector d'energia. Che nossas vischnauncas muntagnardas retscheivan gest en quei sector pli u meins negin temps da trer flad - cun quei che tut ei dad onn tier onn puspei auter – simplifichescha quei era buca la lavur da tuts incaricai. Che nossa vischnaunca sto investir ei cert. Tier las investiziuns setschenta adina la damonda schebein quellas mantegnan la substantia ni sche quellas san crear novas valurs ni entradas supplementaras. Rumpan entradas beinvegnidas naven lu stuein nus sedumandar per tgei temps ni cun tgei che quellas san vegnir remplazzadas.

La suprastonza communal gauda nies cumplein sustegn tier la damonda per la fixaziun dil pei da taglia. Cheu ei la citrona pressiada pil mument diltuttatfatg aschia che ambiziuns supplementaras en quella direcziun fussen buca da responsar. La sligiaziun la pli semplia da gest puspei alzar la taglia duei

denton e pli mument vegnir sclausa. Quella sa far ch'ins vegn cumadeivels e sedecida per la via cun la resistenza la pli minimala.

La veta finanziaria futura da convischinas e convischins da nossa vischnaunca vegn pli cara cun quei che differentas finanziaziuns specialas vegnan a caschunar ils proxims onns pli aults cuosts d'investiziun. Quels ston denton vegnir pagai dil caschunader ed han aschia negin direct effect sil resultat dil quen current.

Cunquei che nus lein ed astgein senumnar vischnaunca turistica vala ei era da contemplar ils cuosts nets che quella sparta caschuna onn per onn. Cheu havein nus constatau che quels creschan ad in crescher per quei che nus havein decidu d'investar ell'attractivitat. Il deficit da quella sparta ha tenor nies manegiar era da vegnir purtaus per gronda part dil caschunader aschia ch'in augment da taxas fuss da preparar ed exequir. Ils mieds legislatoris leutier ein dapi 10 onns avon maun.

Sin plirs secturs sa la vischnaunca gnanc reagir. Cheu sto ella acceptar e cudischar. Decida il Cussegl grond sur d'in augment da pagas sil sector dil scolaesser ni anfla la politica federala e cantunala buca proximamein s'ligiazions pagablas sil sector da sanadad ni vegn per exempel igl apparat dalla regiun pumpaus si vinavon, gie lu astgein nus buca spitgar bia bien.

Sco ei para ei silmeins la tematica dalla carischia pils proxims onns giud meisa. Va quei viadi denton memia lunsch cureschan prognosas da deflazium. Il mender scenari pil beinstar economic e persunal.

Cun quellas ponderaziuns savein nus excepziunalmein star davos nies davos rapport il qual vus haveis retschert a scret. Egl avegnir ston las grondas finamiras che la suprastonza communal ha definiu senza esser puspei la norma. L'entrada tiel preventiv ei obligatoria. Nus selegrein d'ina interessanta discussiun generala".

Tenor art. 27 al. 2 dil regulativ da fatschentas prescriba la constituiun da tractar il preventiv. Il cussegl da vischnaunca sa menar ina discussiun generala.

Ei suonda la discussiun generala.

Cussegl:

Sin fundament dalla survesta davart las entradas ed expensas da 18 milliuns francs cun in mudest gudogn denter frs. 25' e 28'000.-- vegn constatau il suandont. Igl ei vegniu cumparegliau entginas cefras naven digl onn 2014 nua ch'ins prevedeva entradas da 14.8 milliuns francs enviers expensas da 14.5 milliuns francs, pia rodund 3.2 milliuns francs meins entradas e meins expensas da 3.5 milliuns francs enviers 2025. Il svilup dallas finanzas ha il president communal dilucidau en sia presentaziun. La media dil cash-flow naven digl onn 2014 entochen 2023 muntava ad intragliauter 2.4 milliuns francs (2015-2025 prevedevan ins 1.1 milliun francs). Plinavon ei il cash-flow il meglier indicatur per presentar la situaziun finanziaria. Sco gia menziunau ei il cash-flow 2025 il pli bass ella historia dils preventivs. In'ulteriura constataziun dapi igl onn 2014 ei che las entradas ein s'augmentadas per 21.6%, las expensas per 24%, ils cuosts da persunal per 24.1% ed ils cuosts da material ed ulteriurs cuosts da menaschi per 13.75%. A basa dallas discussiuns occurridas igl onn 2024 ei vegniu rendiu attent la suprastonza d'analisar minuziusamein mintga expensa sin sia necessitad per contonscher buns e sauns cash-flows. In'impurtonta finamira per saver purtar las investiziuns futuras da rodund 26 milliuns francs. Il cash-flow tenor preventiv 2025 da frs. 730'000.-- cuntenta buc il cussegl.

Igl ei da ponderar da renviar il preventiv 2025 cun incaricar la suprastonza communal da surluvrar tal. Tenor messadi eran ins gia pertscharts avon 2-3 onns che la situaziun dad oz vegni reala. Han ins tralasciau entginas mesiras e finamiras? Plinavon ha il cussegl dau suatientscha a dabia giavischs dalla suprastonza communal sco p.ex. la transformaziun communal e da persunal. Igl ei uras d'agir e d'analisar minuziusamein entginas investiziuns. Ei vegn proponiu d'instradar ina cumissiun deliberonta per saver collaborar el futur stretgamein cun la suprastonza communal. Gest a vosta sche la cumissiun da gestiun daventass buc in organ dil parlament.

President communal René Epp:

Igl onn 2024 ei il cash-flow vegnius calculaus cun 1.4 milliuns francs. Enviers il preventiv digl onn vargau semuossa in manco dad 1.3 milliuns francs ella sparta d'energia. Tier las expensas perencunter in alzament da frs. 500'000.--. La suprastonza communal ha en quella situaziun tuttina saviu cudischar in cash-flow da frs. 730'000.--. La gronda part da cuosts ein fixs. Suprastonza, cussegl e populaziun han priu la decisiun da sbassar il pei da taglia beinsavent dalla situaziun precara. Il sbassament dil pei da taglia sur ils onns per 21 % munta ina sminuaziun d'entradas da rodund frs. 800'000.--.

Ei suonda la tractandaziun dil preventiv.

Quen da gudogn e sperdita.

Cussegl:

Cto. 2120.3171.00 – Viadis da scola, projects, occurrenz: Ei vegn constatau che quella posiziun figurescha per l'emprema gada el preventiv communal cun ina summa da frs. 9'000.--. Tgei prevedan ins da far cun quels daners?

Geraua Jris Lombris:

La scola possedeava in'atgna cassa da scola cun rodund frs. 60'000.--. Entochen il di dad oz han ins pagau viadis da scola sco era investau en l'infrastructura EED (Laptops). Plaunet ei la cassa vita. Era el futur eis ei buca previu da far pagar ils geniturs pils viadis da scola. Per quels motivs ei vegniu risguardau el preventiv ina summa da frs. 50.-- per affon resp. frs. 9'000.--.

Cussegl:

Cto. 2170.3144.00 – Manteniment: Co san ins motivar in augment da frs. 73'200.--? Co vesi ora tier ina sanaziun totala dalla scola? Tgei sa lu aunc vegnir duvrau da quei che vegn uss investau?

Geraua Jris Lombris:

En quella summa ein differents donns vid l'infrastructura da scola cudischai. Il remplazzament dallas siaras da l'escha sil sistem automatic preveda cuosts da frs. 30'000.--. La secunda aulta posiziun ei la sanaziun dad in'ulteriura stanza da scola. Quella ei calculada cun frs. 28'000.--. Igl ei buca detg che tut las investiziuns resp. sanaziuns che occuoran oz san vegnir surpridas el mument d'ina sanaziun totala dalla scola.

Cussegl:

Cto. 2510.3611.00 – Contribuziuns al progimnasi e cto. 2510.3612.00 – Contribuziun gimnasi Mustér: Ina contribuziun al gimnasi Mustér ei tenor preventiv buca prevedida. Perencunter ei la contribuziun al progimnasi vegnida augmentada per frs. 73'800.--.

Geraua Jris Lombris:

La contribuziun da frs. 160'000.-- (*progimnasi*) seresultan sco suonda: Igl onn da scola 2024/2025 frequentan 10 scolars il progimnasi. Per quels paga la vischnaunca frs. 7'500.--/scolar. Igl onn da scola 2025/2026 quentan ins cun 11 scolars che frequentan il progimnasi. Pil gimnasi sez ha la suprastanza communal retschert negina damonda da contribuziun.

Cussegl:

Cto. 3410.3632.00 – Coordinaziun da sport: Ei vegn supplicau per in cuort feedback en caussa.

Gerau Clemens Berther:

Sco coordinatura da sport ei Leslie Flury vegnida engaschada. La mesadad dil salari per la coordinatura da sport vegn surpris dil cantun. Quei ei in project che cuoza quater onns e che suonda las pretensiuns cantunalas el sector da sanadad. Actualmein frequenta Flury la scolaziun tenor las directivas digl Uffeci federal dil sport (*BASPO*). Tenor rapport da Flury ein differentas lavurs en elaboraziun (*BoxUp, Poly.kids, halla el liber, maletg directiv da sport, concept davart purschidas sportivas e da moviment, Coop Duell da vischnauncas 2025 ed in questunari per sentir il puls ella populaziun*). Ils resuns ord las uniuns sportivas confirman ch'ils pli paucs possedan ina licenzia dad G+S (*Giuventetgna e sport*). Igl ei previu che Flury s'exprima en detagl d'ora in proxima seduta dil cussegl da vischnaunca egl onn 2025.

Cussegl:

Cto. 4120.3612.00 – Contribuziuns casas da tgira: Ei vegn supplicau da dar in'investa davart la summa da frs. 650'000.--.

Geraua Jris Lombris:

Quell'expensa ei per cussadentas e cussadents che han lur dimora en casas da tgira pia buca mo en casa Puntreis. Cheu ei la vischnaunca obligada da separticipar als cuosts da tgira.

Cussegl:

Cto. 4210.3612.00 – Survetsch da Spitex: Il preventiv preveda cuosts da frs. 178'000.--. Tgei mesiras pren la Spitex per sminuir quei deficit?

President communal René Epp

Entochen il di dad oz haveva la Spitex Cadi ina reserva da rodund frs. 600'000.--. Las uras productivas da tgira tiels clients ein sesminuidas marcantamein. Las instituziuns sco la Spitex Cadi speran sin in

alzament da contribuziun dil cantun. Pil mument quenta la Spitex Cadi cun in deficit da rodund frs. 200'000.--. La Spitex Cadi ha in organ da controlla extern.

Cussegl:

Cto. 6190.3153.00 – Manteniment e support sistem d'EED (Mentec): Eis ei da quintar onn per onn cun quell'expensa? Eis ei buca pusseivel d'integrar tut ils departaments cun ina soluziun communabla en quella sparta EED?

Gerau Clemens Berther:

Annualmein vegnan frs. 12'600.-- impundi per licenzas dils computers, pil program da rapportar, pil copiader sco era pil program da l'aura dad AlpineSolution (*Tool*).

Meinafatschenta Roland Cajacob:

Il menaschi tecnic sesanfla geograficamein en in auter liug. Entgins programs ston esser accessibels en omisdus loghens q.v.d si Cuoz sco era giun canzlia. Il menaschi tecnic posseda in agen pool da datas sco era in'atgna reit da datas. Perencunter ein ils cuosts EED tier l'administraziun communal pli aults. El proxim temps vegn il server dall'administraziun remplazzaus. L'EED duei vegnir remplazzada aschia ch'igl ei pusseivel da contonscher las datas d'ordeifer q.v.d ch'ins ha la pusseivladad da luvrar da casa anora ni p.ex. era sch'ins ei en ina seduta e basegna access sin las datas en canzlia. Translocar il sistem EED sminuescha buc ils cuosts.

Cussegl:

Cto. 7301.4240.02 – Taxas fundamentalas tenor edifices: Per tgei motivs sesminuescha il recav per rodund frs. 115'000.--?

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Avon temps ha l'introducziun dalla nova taxa fundamentala da rumien dau da discutir. Il factur da rimnada ei cheutras vegnius sbassaus dad 1.5 sin 1.0. Il factur dad 1.0 vala ussa per tut las casadas tuttina.

Cussegl:

Cto. 8201.3910.00 – Lavurs dad auters departaments: Co declaran ins la differenza da cuosts da frs. 215'000.--?

Gerau Clemens Berther:

Cheu setracta ei da cudischaziuns internas per prestaziuns ch'ils agens menaschis comunals prestan per auters departaments.

Cussegl:

Cto. 8500.3635.00 – Promoziun dall'economia: Denter auter figureschan frs. 10'000.-- pil project Microtransport. Setracta ei cheu dil Tuk-tuk?

President communal René Epp:

Entochen oz ha il project da pilot Tuk-tuk custau nuot alla vischnaunca. La decisiun cantunala per in sustegn finanziel sco era la definiziun ella lescha cantunala davart tals vehichels ei aunc ella pipeline (*pendent*). Quei ein pass decisiv per insumma saver cuntinuar cul project.

Quen d'investiziun.

Cussegl:

Cto. 2170.5040.04 – Fotovoltaica halla Cons e cto. 2170.5040.05 – Fotovoltaica scoletta: Eis ei veramein il dretg mument per talas investiziuns?

Proposta da cusseglier Edgar Durschei:

Da reveder la decisiun d'antruras da vuler cuvierer tut ils tetgs da baghetgs comunals cun fotovoltaica e cheutras da strihar las duas posiziuns cto. 2170.5040.04 (frs. 154'000.--) e cto. 2170.5040.05 (frs. 93'000.--) dil preventiv 2025.

Decisiun:

*Il cussegl da vischnaunca **refiera** la proposta da cusseglier Edgar Durschei cun otg na encunter sis gie ed ina abstenziun.*

Gerau Wendelin Jacomet:

Las offertas pils cundrezs fotovoltaics ein avon maun. Igl ei previu da realisar quellas lavurs el decuors digl onn 2025.

Cussegl:

Cto. 3290.5040.00 – Casa da scola Segnas – Archiv cultural: Co vesa ei ora cugl'empre project da vuler realisar habitaziuns per indigens en casa da scola a Segnas e tgei han las lavurs preparatorias custau? Basegna ei veramein in archiv cultural?

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Ina gruppa da lavur ei sefatschentada avon temps cun l'idea primara da scaffir habitaziuns pagablas a Segnas. Cun quei ch'ins mida intent han ins dad observar differentas descripziuns sil sector da baghegiar (*standards ISO*). Las differentas descripziuns han per consequenza ch'ils tscheins da locaziun daventa buca pli attractivs per indigens anzi il cuntrari.

Gerau Clemens Berther:

Quellas lavurs han custau alla vischnaunca rodund frs. 35'000.--.

Varga 70 onns han ins investau nuot en quei baghetg. Igl ei uras da schar reviver quei object. Per quels motivs vul ina gruppa da lavur realisar in archiv cultural a Segnas. Cun quei agir vulan ins evitar ch'il bein cultural svaneschi diltuttat. El mument che la gruppa sa presentar in project concret e basegna daners vegn quella ad instradar ils pass necessaris. La gruppa da lavur secumpona da: Gion Tenner, Pierino Bisquolm, Flavio Murer, Yvonne Flepp, Edwin Deflorin, Alfons Quinter, Gion Hosang, Hans Huonder, Paul Flurin Schmidt, Jris Lombris e Clemens Berther.

Cussegl:

Cto. 3420.5030.00 – Projects center dil vitg e cto. 3420.5030.01 – Center da sentupada per famiglias: Tgei ei previu?

Ei vegn constatau ch'ils responsabels impundan bugen daners en preprojects/studis e quei cun pulitas summas. Ins duei impunder ils daners en projects concrets e realisabels.

Ein ulteriuras investiziuns sigl areal dil plaz da scola Cons veramein necessarias? Il davos temps ei vegniu creau dabia spazi per termagliar. Meinsvart vegnan giavischs da convischinas e convischins negligi. Avon temps ha ina gruppaziun d'interess giavischau d'instradar ina post per lavur sociala en scola. Ils representants mettan dabia peisa sin l'attractivitat da nossa vischnaunca. Porta in tal post negina attractivitat? Las vischnauncas da Breil e Sursaissa possedan in post per lavur sociala e quel vegn stimaus da tuttas varts.

President communal René Epp:

Quellas duas posiziuns ein vegnidadas reducidas massivamein enviers il preventiv 2024. La suprastanza communal ei veramein seconcentrada sil necessari. Actualmeins vegnan duas mesiras persequitadas ed analisadas, numnadamein: El contuorn casa communal e Cons (*center sentupada da famiglias*).

Gerau Jris Lombris:

Il cussegl da scola ha tedlau il desideri dils geniturs en connex cun in post per lavur sociala. Different discuers han giu liug seigi quei cun la meinascola, ils scolasts e las representantas dallas famiglias. Tenor il meini dil cussegl da scola basegna ei buca in tal post.

Cussegl:

Cto. 6150.6310.51 – Contribuziuns fermada bus Acla da Fontauna: Quella posiziun figurescha buca pli. Per tgei motivs?

Gerau Wendelin Jacomet:

Il project sesanfla aunc en planisaziun. Per quels motivs han ins buca previu ina summa el preventiv 2025.

Cussegl:

Cto. 6190.5040.00 – Luvratori communal: Nua prevedan ins las novas localitads? Per evitar munconza da plaz eis ei da ponderar sch'ins savess era empristar maschinas dad autras vischnauncas per cheutras sminuir resp. buca stuer crear in parc da maschinas alla gronda.

Gerau Clemens Berther:

Maschinas pli grondas vegnan gia oz cumpradas comunablamein entras la cuminonza da maschinas Cadi (*Trun, Sumvitg e Mustér*). Il local existent corrispunda buca pli a tut las prescripziuns. La vischnaunca ha interess dalla parcella sur il baghetg existent. Pil mument occuoran different sclariments. Il cussegl vegn informaus a temps.

Controlla da credits

Cussegl:

Cto. 7410.5020.02 – Manteniment e renovaziun uor Val Acletta: Ei quei project terminaus ni han ins aunc da spitgar cheu ina ni l'otra caussa?

Menader infrastruttura Ervin Maissen:

Ils cuosts d'investiziun ein la finfinala pli bass che la precalculaziun dil project. Cheutras ha ei era dau damein contribuziuns da cantun e confederaziun. Perencunter ha la vischnaunca retschiert ina contribuziun dil padrinadi da muntognas. Ina ni l'otra caussa ei aunc pendent. Ins quenta da saver terminar il project cun la fin da quest onn.

Cussegl:

La tractandaziun dil preventiv pretenda da mintga cusseglier(a) engaschi cumplein e cunzun buna capientscha pils fatgs finansials. Cusseglia(a)s basegnan per quei intent dapli temps. Pil pli retscheiva il cussegl la vasta documentaziun davart il preventiv empau a cuorta vesta (*10 dis memia pauc temps*) per saver ademplier seriusamein il pensum. Ei vegn supplicau la suprastanza communal da prender notizia da quei fatg.

Proposta da cusseglier Remo Huonder:

Da completar la proposta dalla suprastanza communal sco suonda:

3) d'instradar ina cumissiun da finanzas tenor art. 24 dil regulativ da fatschentas. Ord il miez dil cussegl da vischnaunca duei in cert diember da cusseglier(a)s s'occupar detagliadamein cun la fatschenta dil preventiv 2026. La cumissiun da finanzas duei collaborar stretgamein cun la suprastanza communal. L'elecziun dils representants ord il cussegl duei succeder alla seduta dil cussegl da vischnaunca dils 11 da schaner 2025.

Decisiun:

*Sin fundament dallas discussiuns **accepta** il cussegl da vischnaunca cun nov gie, sis na e neginas abstenziuns la **proposta** da cusseglier Remo Huonder.*

Sin fundament dalla decisiun secloma la proposta dalla suprastanza communal suandontamein:

- 1. d'approbar il preventiv 2025 cun suttemetter quel al referendum facultativ tenor art. 36 lit. b dalla constituziun communal;*
- 2. da fixar per 2025 il pei da taglia sin las entradas e la facultad sin 99% dalla taglia cantunala ed il pei da taglia per la taglia sin schischom ad 1,7 ‰ (sco tochen dacheu);*
- 3. d'instradar ina cumissiun da finanzas per la tractandaziun dil preventiv 2026 cun in'elecziun da commembers ord il cussegl all'entschatta digl onn 2025.*

Decisiun:

*Sin fundament dallas discussiuns e decisiuns suranumnadas **approbescha** il cussegl da vischnaunca cun 13 gie e duas abstenziuns;*

- 1. il preventiv 2025 cun suttemetter quel al referendum facultativ tenor art. 36 lit. b dalla constituziun communal;*
- 2. da fixar per 2025 il pei da taglia sin las entradas e la facultad sin 99% dalla taglia cantunala ed il pei da taglia per la taglia sin schischom ad 1,7 ‰ (sco tochen dacheu);*
- 3. d'instradar ina cumissiun da finanzas per la tractandaziun dil preventiv 2026 cun ina elecziun da commembers ord il cussegl all'entschatta digl onn 2025.*

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president:

L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

4. Casa communal: Sanaziun ed adattaziun interna dallas localitads Project e credit (messadi 59-2021-2024)

Presentaziun

Suprastonza:

Gerau Wendelin Jacomet:

Dapi la davosa sanaziun externa dalla casa communal igl onn 2010/2011 basegna ei uss ina sanaziun interna. A sias uras ei vegniu exequiu lavurs vid las fatschadas cun integrar las finiastras. Per suandar il dretg d'egualitad per tuttas persunas enteifer il spazi public, independent da lur impediments duei il spurtegl en casa communal vegnir transferius dall'emprema alzada el plaunterren. Per motivs da plaz e cuosts vegn desistiu d'in ascensur. La tualetta el plaunterren ei buca menziunada el messadi denton quella sto corrispunder allas pretensiuns dad oz. Plinavon corrispunda il tschabergal en casa buca las normas e sto vegnir remplazzaus. Cun la nova structura politica - che va cugl emprem da schaner 2025 en vigur - duein collaboraturas e collaboraturs retscheiver in agen plaz da lavur per aschia simplificar la collaboraziun enteifer las differentas partiziuns dall'administraziun communal e dils gremis politics. Entras las differentas midadas dils locals existents san ils basegns dil menaschi d'administraziun vegnir ademplir.

Per evitar el futur sesidas ordeifer la casa communal muort munconza da spazi per sesidas, inscuters interns e cun convischinas e convischins sco era visitaders duei vegnir risguardau en mintga alzada ina stanza da seduta. Tenor basegns duei il mobiliar dallas localitads vegnir remplazzaus ni adattaus.

La siara dall'entrada che caschuna dapi entgin temps fastedis sto medemamein vegnir remplazzada. Il project da sanaziun dalla casa communal ei calculaus cun cuosts da +/-10%, total frs. 300'000.--. El preventiv 2024 era gia stau previu ina summa da basa da frs. 150'000.--. Igl ei previu da saver retrer las novas localitads miez 2025. Per saver contonscher quella finamira ston las lavurs vegnir surdadas entochen la fin december 2024. L'execuziun dallas lavurs da construcziun ein previdas naven dil fevrer 2025. Duront quei temps ei il spurtegl aviarts tenor igl urari usitau. Ils ulteriurs emploiai dall'administraziun communal vegnan tenor situaziun a saver luvrar da casa anora. Paul Flurin Schmidt, architect e planisader da project, presenta la situaziun detagliadamein.

Planisader Paul Flurin Schmidt:

Paul Flurin Schmidt plaida sco planisader dil prestudi dil project da sanaziun dalla casa communal. Sch'il cussegl accepta il credit succeda la submissiun ordinaria. Las ideas vegnan presentadas en fuorma d'ina visualisaziun. Las midadas succedan cun risguardar la lescha da persunas cun impediments.

Cussegl:

Ei vegn deplorau ch'il messadi davart in credit en l'altezia da frs. 300'000.-- ei mudests e senza plans. Plinavon vegn mess en damonda l'urgenza dall'investiziun previda.

Ei vegn discussiunau davart il sistem da cussegliaziun ed il disturbi da moviment nuncontrollau en casa.

Decisiun:

Sin fundament da sura ponderaziuns approbescha il cussegl da vischnaunca cun otg gie, tschun na e duas abstenziuns;

- 1) il project per la sanaziun dalla casa communal;*
- 2) il credit da frs. 300'000.--;*
- 3) da suttametter quella damonda da credit el senn dallas prescripziuns digl art. 21. Lit. c dalla constituiun communal al referendum facultativ.*

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actura:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

5. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Damonda a scret da cusseglier Armin Berther:

MGB e plans futurs per in magasin da material e maschinas a Segnas

"Sco nus havein survegniu ad egl ed ureglia ei la planisaziun per in magasin ed in binari supplementar tier la MGB en pleina flur. Igl ei buca mo tschontschas mobein fetg concret. Ei setracta da 5' - 8'000 m² che duessen vegnir impundi per sligiar in problem dalla MGB - tut terren ch'ei classificaus sco FFF (Fruchtfolgefläche). Nus seregurdein, quei problem han els sez caschunau cun eliminar dapertut ils indrez da parcar maschinas sco ei era usit pli baul. Per l'agricultura ei quei in affrunt. Ils davos onns ei vegniu enzonau e surbaghegiu pulit a Segnas e quei sil meglier terren agricol. L'agricultura ei stada pertscharta ch'ei drova in svilup pil beinstar da nossa vischnaunca cun crear e segirar plazzas da lavur. Gest perquei che tala mesira ha purtau plivalur ha l'agricultura saviu acceptar quei agir. Ussa eis ei denton avunda. Quella sperdita da terren porta ni alla vischnaunca ni ad enzatgi auter enzatgei. Anzi quei agir porta mo aunc dapli traffic e disuorden a Segnas. Nus investein 30 milliuns francs en ina meglieraziun funsila per crear denter auter bunas premissas pils cultivaders. Cun la meglieraziun savein nus gest era optimar e nezegiar sinergias pil forestalesses ed il turissem. E gest ussa duessen nus schar destruir nossa substanzia ed il maletg dalla cuntrada?"

Damonda: *Ei la suprastanza communal pertscharta dalla grevezia e dil donn che quell'interpresa caschuna el mument che la mesira vegn realisada? Dat ei buc auters loghens cun meins gronda sperdita da terren? Jeu sun dil meini che nus stuein frenar quei project e quei immediat. Tgei meini representa la suprastanza communal?*

Duess la risposta dalla suprastanza communal da questa sera buca cuntentar, vegnel jeu ton pli spert a scriver ina resoluziun tenor art. 45 dil regulativ da fatschenta. Sebasond sils fatgs menziunai quentel jeu cun in ferm ed unit sustegn dil cussegl sco era dalla suprastanza communal. Bien engraziament per ina buna e perschudenta reacziun."

Gerau Clemens Berther:

La suprastanza communal parta il meini da cusseglier Armin Berther e vegn a contactar da scret la direcziun dalla MGB. Ins spetga ina posiziun davart la MGB entochen ils 6 da december 2024 (proxim cussegl).

Cussegl

Las davosas ferm treis jamnas ha la MGB luvrau intensivamein vid lavurs da medura. Ei vegn rendiu attent che l'interpresa ha priu da negin temps risguard sin las uras da lavur resp. da ruaus ni firaus locals. Quei agir ei inacceptabels ed ils responsabels han da dar cheu dapli peisa che las prescripziuns vegnan suandadas e risguardadas.

Communicaziuns

Cussegliair Edgar Durschei:

Sonda, ils 16 da november 2024 ha liug l'avertura dalla punt pendenta. Quei di mida la pendenta possessur. L'uniun La Pendentia surdat tala alla vischnaunca Disentis/Mustér. In project ella valeta da 2,4 milliuns francs.

President dil cussegl da vischnaunca Ignaz Venzin:

Viadi cussegl

Gievgia, ils 14 da november 2024 ha liug il viadi dil cussegl. La magra participaziun vegn deplorada.

La proxima seduta dil cussegl da vischnaunca ha liug venderdis, ils 6 da december 2024.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuaara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Disentis/Mustér, ils 17 da november 2024